

สัมพันธบทของเรื่องเล่าความรักผ่านรายการคลับฟรายเดย์

Intertextuality of the Narrative love story in Club Friday

ประกายกาวิล ศรีจินดา

สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Email : Prakaikavin.sr@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้ เป็นการวิเคราะห์ตัวบท (Textual Analysis) จากเรื่องเล่าที่นำเสนอผ่านทางรายการวิทยุ Club Friday และนำมาสร้างเป็นละครโทรทัศน์คลับฟรายเดย์ เดอะ ซีรีส์ (Club Friday The Series) และมีการสร้างเป็นละครภาคต่อ (To be Continued) โดยวัตถุประสงค์ในการวิเคราะห์ลักษณะสัมพันธบท (Intertextuality) ของเรื่องราวความรักจากเรื่องเล่าความรักผ่านรายการคลับฟรายเดย์ เพื่อนำเสนอมุมมองและแนวทางการศึกษารูปแบบที่แตกต่างภายใต้กระบวนการทัศน์ใหม่เกี่ยวกับการเชื่อมโยงจากบทหนึ่งกับอีกตัวบทหนึ่งที่นำเสนอในมุมมองทางด้านการสื่อสาร

คำสำคัญ: สัมพันธบท, การเล่าเรื่อง, ความรัก, รายการวิทยุ, คลับฟรายเดย์, กรีนเวฟ

Abstract

This article is a textual analysis of the narrative presented through the Club Friday radio program that was created as the “Club Friday The Series” and was connected “To be Continued” for the purpose of analyzing the intertextuality of the love story of storytelling through the Club Friday. To present different perspectives and approaches in the new paradigm of linking one text to another in an interesting perspective on communication.

Keywords: Intertextuality, Narrative, Love story, Radio program, Club Friday, Green Wave

1. บทนำ

คลับฟรายเดย์ (Club Friday) เป็นรายการวิทยุที่ออกอากาศทางคลื่น Green Wave FM 106.5 MHz ในทุกคืนวันศุกร์ เวลา 21.00 -23.00 น. ดำเนินรายการโดย ดีเจ สายทิพย์ มนตรีกุล ณ อยุธยา (ดีเจพี่ฉอด) และดีเจ นภาพร ไตรวิทย์วารีกุล (ดีเจพี่อ้อย) ซึ่งถือเป็นรายการเดียวของคลื่นที่มีการจัดการพูดคุยระหว่างผู้ฟังกับดีเจ โดยไม่เน้นเรื่องของการเปิดเพลงเหมือนอย่างที่ได้มีมาตลอดทั้งวันของสถานี ถือเป็นโปรแกรมพิเศษของรายการที่จัดให้กับผู้ฟัง รูปแบบของรายการจะเปิดสายหน้าไมค์ให้ผู้ฟังโทรศัพท์เข้าไปพูดคุยกับดีเจ ซึ่งจะมีการกำหนดหัวข้อของรายการในแต่ละสัปดาห์เอาไว้ล่วงหน้าล่วงหน้า ซึ่งหัวข้อส่วนมากจะเป็นหัวข้อของความรัก ผู้จัดได้เขียนไว้ในหนังสือ “เรื่องเล่า จาก Club Friday”

[1] ถึงความเป็นมาของการจัดรายการว่า รายการนี้พยายามหาช่วงพิเศษให้กับรายการตอนกลางคืน ที่เป็นรายการที่มากกว่าเพลงฟังธรรมดาทั่วไป เลยมาพบในสิ่งที่ถนัด คือ การฟังชาวบ้าน โดยเฉพาะเรื่องความรักเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา เป็นเรื่องที่ใคร ๆ ก็สามารถเข้าใจได้

นอกจากเรื่องเล่าจากรายการจะถูกตีพิมพ์ออกมาเป็นหนังสือแล้ว “สี่ฟ้า” นักแต่งเพลงชื่อดังของแกรมมี่ก็ได้นำเอาเรื่องราวบางเรื่องราวจากผู้ฟังในรายการมาแต่งเป็นบทเพลงซึ่งทุกเพลงที่ออกมาก็ล้วนแต่ได้รับความนิยม เพราะเป็นเพลงที่มีเนื้อหาค่อนข้างใหม่

รูปที่ 1 การจัดรายการ Club Friday โดย ดีเจพี่อ้อย และ ดีเจพี่ฉอด

และแหวกแนวไปจากแนวเพลงรักเดิม ๆ ยิ่งเรื่องราวของเพลงนั้นเกิดมาจากเรื่องจริง และยังเป็นเรื่องจริงที่เหนือความคาดหมาย ก็ยังเป็นส่วนสำคัญที่จะสามารถดึงดูดผู้ฟังได้อย่างดี เพลงที่ถูกแต่งมาจากเรื่องราวในรายการนั้นมีมากมายจนทางผู้จัดจะต้องรวบรวมออกมาคอนเสิร์ตที่ใช้ชื่อว่า “Green Concert #15 Club Friday Based on True Story” ในวันที่ 25-26 สิงหาคม 2555 ที่ Royal Paragon Hall ศูนย์การค้าสยามพารากอน

และในเดือนตุลาคม 2555 เรื่องราวความรักที่เล่าจากทางบ้านได้ถูกถ่ายทอดผ่านรายการละครชุดคลับฟรายเดย์ เดอะซีรีส์ (Club Friday The Series) โดยออกอากาศเป็นละครสั้นจบในตอน ซึ่งได้รับการตอบรับจากผู้ชมเป็นอย่างดี จนมีการออกอากาศอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลา 4 ปี จนถึงปัจจุบัน ละครชุดคลับฟรายเดย์เดอะซีรีส์ พัฒนาเป็นละครโทรทัศน์ขนาดยาว ใน Season ที่ 9 ออกอากาศทุกวันเสาร์เวลา 20:00 น. ทางสถานีโทรทัศน์ดิจิตอลช่อง GMM25 ซึ่งเป็นสถานีโทรทัศน์ของบริษัท จีเอ็มเอ็ม มีเดีย จำกัด

จากความสำเร็จดังกล่าวในการถ่ายทอดเรื่องราวความรักของละครชุดคลับฟรายเดย์ เดอะซีรีส์ ทำให้มีการนำเอาเรื่องราวมาสร้างเป็นละครโทรทัศน์ต่อเนื่อง ซึ่งเป็นละครโทรทัศน์ภาคต่อของคลับฟรายเดย์เดอะซีรีส์ โดยที่สร้างเนื้อหาขึ้นมาใหม่โดยที่ไม่ได้อิงเรื่องจริง ในชื่อคลับฟรายเดย์ เดอะซีรีส์ To be Continued ดังนั้นประเด็นสำคัญที่น่าสนใจเกี่ยวกับเรื่องเล่าเกี่ยวกับความรักที่ถูกถ่ายทอดผ่านรายการวิทยุคลับฟรายเดย์ จากการเล่าเรื่องจริงของผู้ฟังรายการ เชื่อมโยงกับสื่อประเภทอื่น ๆ ทั้งหนังสือ เพลง คอนเสิร์ต ละครโทรทัศน์ ตลอดจนพัฒนาเป็นอีกหนึ่งรายการโทรทัศน์ เพื่อสะท้อน

ให้เห็นถึงสัมพันธ์ของการเล่าเรื่องเกี่ยวกับ “ความรัก” และการผลิตซ้ำ “ความจริง” จนพัฒนาเป็น “ความเชื่อ” ที่จะสะท้อนความเปลี่ยนแปลงไปของบริบทต่าง ๆ ในสังคมไทยในปัจจุบัน ภายใต้แนวคิด สัมพันธบท (Intertextuality) ด้วยการเชื่อมโยงจากบทหนึ่งกับอีกตัวบทหนึ่ง โดยตัวบทในอดีตกับปัจจุบัน อันจะเป็นแนวทางการศึกษารูปแบบใหม่ที่แตกต่างภายใต้กระบวนการทัศน์ใหม่ที่นำเสนอในการสื่อสารของไทยต่อไปในอนาคต

2. ลักษณะสัมพันธ์ของเรื่องราวความรักจากเรื่องเล่าความรักผ่านรายการคลับฟรายเดย์

จากข้อสังเกตดังกล่าว กอปรกับระยะเวลาผู้เขียนดำเนินการศึกษา ในระหว่างปี 2558-2559 จึงทำให้ได้มาซึ่งวัตถุดิบในการพิจารณาเป็น ละครโทรทัศน์คลับฟรายเดย์ เดอะ ซีรีส์ ที่ถูกสร้างจาก “เรื่องเล่าความรัก” ทางรายการวิทยุ และเมื่อออกอากาศจนได้รับความนิยม จนได้มีการสร้างเป็นละครภาคต่อ (To be Continued) จำนวน 4 เรื่องเล่า ประกอบด้วย (1) เรื่องเล่าความรักกับความลับโดยคุณมิว ที่พัฒนาเป็นละครคลับฟรายเดย์ เดอะ ซีรีส์ 5 ตอน ความลับของมินต์กับมิว และคลับฟรายเดย์ To be Continued ตอน มินต์ กับ มิว (2) เรื่องเล่าผ่านอีเมลโดยคุณชมพูที่พัฒนาเป็นละครโทรทัศน์ คลับฟรายเดย์ เดอะ ซีรีส์ 6 ตอน ความรักไม่ผิด...ผิดที่เพื่อนรัก และ คลับฟรายเดย์ To be Continued ตอน เพื่อนรักเพื่อนร้าย (3) เรื่องเล่าผ่านอีเมลโดยคุณบอสที่พัฒนาเป็นละครโทรทัศน์ คลับฟรายเดย์ เดอะ ซีรีส์ 5 ตอน ความลับของหัวใจที่ไม่มีจริง และสงครามแย่งผู้ To be continued ตอน ความลับของหัวใจที่ไม่มีจริง และ (4) เรื่องเล่า 108 ปัญหาหัวใจโดยคุณแอ็คที่พัฒนาเป็นละครโทรทัศน์ คลับฟรายเดย์ เดอะ ซีรีส์ 2 ตอน รักไม่ได้หรือไม่ได้รัก และสงครามแย่งผู้ To be continued ตอน รักไม่ได้หรือไม่ได้รัก จึงทำให้ได้มุมมองจากการศึกษาในมิติต่าง ๆ ที่จะนำเสนอในบทความนี้

2.1 การเลื่อนไหลของเรื่องเล่าและการประกอบสร้างความจริง

เมื่อพิจารณาเรื่องเล่าความรักผ่านรายการคลับฟรายเดย์ ตามแนวคิดสัมพันธบทนั้น พบว่ามีการใช้รูปแบบของเทคนิคการนำเสนอที่เด่นชัด ซึ่งปรากฏในการเล่าเรื่องนั้นหลากหลายแนวทางคือ

2.1. การเชื่อมโครงเรื่องเดิมเพื่อผลิตใหม่หรือเกิดความหมายใหม่ โดยเป็นการนำเอาเรื่องเล่าจากรายการวิทยุ มาสร้างต่อเป็นละครโทรทัศน์โดยอ้างอิงจากเรื่องจริง แต่ต่อมาเมื่อได้ถูกขยายเรื่องราวออกไปเป็น To be Continued ที่นำเอาเรื่องราวของละครที่ถูกสร้างจากเรื่องจริงมาสร้างต่อเนื่องเป็นละครโทรทัศน์อย่างสมบูรณ์แบบ เนื่องจากมีเนื้อหาจากการแต่งใหม่ทั้งสิ้น โดยเป็นความรักแบบฉบับคนสมัยใหม่ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ท่ามกลางความเหงาในสังคมปัจจุบัน

2.1.2 เชื่อมตัวละครในอดีตให้เข้ามาในการเล่าเรื่องใหม่ โดยเฉพาะตัวละคร ดีเจพี่อ้อย และ ดีเจพี่อด ซึ่งเป็นผู้จัดรายการหลัก ที่ต้องมารับบทเป็นตัวเองในรายการวิทยุคลับฟรายเดย์ ปรากฏอยู่ในคลับฟรายเดย์ เดอะ ซีรีส์ ทุกเรื่อง เพื่อเป็นตัวกลางในการนำผู้ชมเชื่อมโยงเนื้อหาจากเรื่องเล่าในรายการวิทยุ สู่วีdeo ละครโทรทัศน์ ส่วนตัวละครที่มีลักษณะเชื่อมโยงกัน คือ มีการนำนักแสดงบางคนที่เคยแสดงในบทหนึ่งในละครเรื่องหนึ่งมารับอีกบทหนึ่งในละครอีกเรื่องหนึ่ง เช่น บี้ ธรธร ภาควัย ที่รับบท วิน ใน คลับฟรายเดย์ เดอะ ซีรีส์ 5 ตอน ความลับของหัวใจที่ไม่มีจริง และสงครามแย่งผู้ To be continued ตอน ความลับของหัวใจที่ไม่มีจริง มารับบท ณัฐ ใน คลับฟรายเดย์ To be Continued ตอน เพื่อนรักเพื่อนร้าย ส่วนตัวละครที่มีความสำคัญอื่น ๆ เช่น ตัวละคร รัศมิ์ แฝ พ้าเกื้อสัน ที่ปรากฏบทแอนนา ในคลับฟรายเดย์ เดอะ ซีรีส์ 5 ตอน ความลับของมืตกับมิว มาปรากฏต่อใน บทเอ็นจอยใน คลับฟรายเดย์ to be Continued ตอน เพื่อนรักเพื่อนร้าย เช่นกัน

2.1.3 การหยิบยืมฉาก เทคนิคของในอดีตกลับมาเสนอในการเล่าเรื่องใหม่ โดยในการเล่าเรื่องของคลับฟรายเดย์ เดอะ ซีรีส์ ได้มีการจำลองภาพในห้องส่งการจัดรายการวิทยุ เพื่อรับฟังการเล่าเรื่องความรักผ่านรายการคลับฟรายเดย์ของพี่อ้อย และ พี่อด ก่อนที่จะนำผู้ชมไปรับชมภาพจำลองเหตุการณ์ในละครคลับฟรายเดย์ เดอะ ซีรีส์ ในขณะที่ ใน คลับฟรายเดย์ To be Continued และ ในสงครามแย่งผู้ To be Continued ก็ได้มีการนำเอาเรื่องราวตอนเดิม ฉากเดิมที่ถูกเล่าไว้ในคลับฟรายเดย์ เดอะ ซีรีส์ มาเป็นการท้าวความและปะปนกับเนื้อหาของเรื่องที่สร้างขึ้นใหม่ เพื่อเป็นการผสมเรื่องราวให้เป็นหนึ่งเดียวกัน

โดยเมื่อพิจารณาด้านเทคนิคการนำเสนอ ก็จะพบว่า ในการนำเสนอเรื่องเล่าความรักผ่านรายการ

คลับฟรายเดย์นั้น ไม่สามารถแยกออกได้ว่า สิ่งที่น่าเสนอเป็นเรื่องจริงหรือว่าจินตนาการ โดยจะขอแยกออกเป็นประเด็น คือ การเล่าผ่านผู้เล่าโดยตรงทางโทรศัพท์ผ่านรายการวิทยุ และการเล่าผ่านผู้ดำเนินรายการด้วยการอ่านเรื่องราวในอีเมลจากผู้เล่าเรื่อง ต่างเป็นการสร้างจินตนาการจากเรื่องจริง ๆ ที่ถูกถ่ายทอดเอาไว้ผ่านตัวหนังสือหรือการบอกเล่า ซึ่งละครโทรทัศน์ คลับฟรายเดย์ เดอะ ซีรีส์ ทั้งหมดนั้นก็ได้อ้างอิงด้วยเทคนิคการนำเสนอที่เหมือนจริง ซึ่งทำให้ผู้ชมเชื่อในสิ่งที่ถูกประกอบสร้างละครโทรทัศน์ นั้น ๆ ทั้งหมด ทำให้มีการเชื่อมต่อของผู้ชมและผู้ฟังที่ต้องการติดตามความเป็นไปที่ต่อเนื่องจากผู้เล่า จนทางรายการต้องทำการติดต่อเจ้าของเรื่องอย่าง คุณชมพู่ มาเล่าอีกครั้งในรายการวิทยุ หรือการติดต่อคุณมิว และ คุณบอส มาออกในรายการโทรทัศน์ คลับฟรายเดย์ โชว์ (Club Friday Show) ต่อเนื่อง แม้แต่ตัวของคุณมิวที่อยู่ในชีวิตจริงนั้นเป็นสาวประเภทสอง แต่เมื่อถูกถ่ายทอดเป็นละครจะลดทอนความจริงในการนำเสนอเป็นเพียงกระเทยเท่านั้น แต่กระนั้น คุณเบน ชลาทิศ ที่รับบทเป็นมิวนั้นก็สามารถแสดงออกมาได้อย่างสมจริง จนทำให้เรื่องของเธอมีคนรู้จักมากขึ้น จนมีการตั้งกลุ่มเพื่อตามหาว่า "มิว" ตัวจริงคือใคร

ถึงกระนั้น เมื่อเรื่องราวทั้งหมดถูกเรียกร้องโดยผู้ชมให้มีการสร้างเป็นเรื่องราวต่อเนื่อง จึงเชื่อมโยงสู่ละครโทรทัศน์อีกครั้งในภาคต่ออย่างคลับฟรายเดย์ เดอะ ซีรีส์ To be Continued และ สงครามแย่งผู้ To be continued ประเด็นต่อมาคือ การที่นำเสนอเป็นภาคต่อ นั้น เป็นการสร้างจากจินตนาการของคนเขียนบทล้วน ๆ เพราะมีการ สร้าง เสริม เติม แต่ง ทั้ง ตัวละคร และ เนื้อหาให้เกิดขึ้นตามจินตนาการของผู้เขียนบทและผู้กำกับเอง แต่ถึงกระนั้นก็ตาม ก็ยังทำให้ผู้ชมบางส่วนเชื่อว่าเป็นเรื่องราวที่เกิดขึ้นจริง และเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นต่อเนื่องจากเรื่องเหล่านั้น ซึ่งในเนื้อหาที่น่าเสนอนั้น ก็มีความสมจริงและยิ่งกว่าจริง จนแทบจะแยกไม่ออกว่าส่วนใหม่คือส่วนที่เกิดขึ้นจริง และส่วนไหนคือส่วนที่ถูกกำกับเพื่อประกอบสร้างความจริง

นอกจากนี้ จะพบว่าในเรื่องเล่าความรักผ่านรายการคลับฟรายเดย์นั้น มีการใช้รูปแบบของเทคนิคการนำเสนอ ที่เด่นชัดอีกแบบหนึ่ง ก็คือ ใช้การตัดปะ (pastiche) เป็นลักษณะของการตัดภาพจากสื่อหลากหลายมาเล่าในเรื่องเล่าอีกหนึ่งเรื่อง เช่น ภาพข่าว บทเพลง คอมพิวเตอร์ โดยเฉพาะบทเพลงดังในอดีตของ

ค่ายแกรมมี่ ที่ถูกนำมาถ่ายทอดใหม่ผ่านคลับฟรายเดย์ เดอะ ซีรีส์ เรื่อง เช่น เพลงซึกกะกะนิค ระบายมารักกัน โอ๊ะ โอ้ย ของ อมิตา ทาทา ยัง ใน คลับฟรายเดย์ เดอะ ซีรีส์ 5 ตอน ความลับของมินต์กับมิว เป็นต้น การนำเพลงต้นฉบับภาษาจีน มาร้องคัฟเวอร์ใหม่ของพีช วิษณุวิสิฐ หิรัญวงษ์กุล เป็นเพลงได้พบเธอ ใน Club Friday The Series 5 ตอน ความลับของหัวใจที่ไม่มีจริง หรือการนำเอาเพลง ผิดที่ไว้ใจ ของวงซิดลีฟูล มาขับร้องใหม่ในมุมมองของผู้หญิงเพื่อเป็นเพลงประกอบ Club Friday To be Continued ตอน เพื่อนรักเพื่อนร้าย รวมไปถึง เพลงควักหัวใจ ของใหม่ เจริญปุระ มาขับร้องใหม่ในมุมมองของผู้ชาย โดย เบน ชลาทิศ เพื่อเป็นเพลงประกอบคลับฟรายเดย์ To be Continued ตอน มินต์กับมิว เป็นต้น ทั้งนี้ หากนำเอาแนวคิดเกี่ยวกับเรื่อง ทุน (capital) ของ P.Bourdieu [2] จะพบว่า ล้วนเกิดจากการนำเอาทุนสังคม (social capital) หรือในที่นี้จะใช้คำว่า ทุนเครือข่าย หรือเครือข่ายทางสังคม ซึ่งบริษัทจีเอ็มเอ็มมีเดียผู้ผลิตนั้น อยู่ภายใต้บริษัทจีเอ็มเอ็ม แกรมมี่ ซึ่งมีความมั่นคงในอุตสาหกรรมบันเทิงของประเทศไทย จึงมีต้นทุนของบทเพลงเก่า ๆ เหล่านี้อยู่แล้วมาใช้ประกอบการเล่าเรื่อง รวมไปถึงทุนเศรษฐกิจ (economic capital) หรือ ทุนวัฒนธรรม นั้น เป็นผลมาจากบทเพลงต่าง ๆ เหล่านี้ต่างได้รับความนิยมในอดีตมาแล้ว จึงไม่ใช่เรื่องยากที่จะทำให้เกิดความจดจำได้อย่างง่ายดาย

แนวคิดหลักของกลุ่มทฤษฎีวัฒนธรรมก็คือแนวคิดที่ว่าสิ่งที่เรียกว่า "ความเป็นจริง" (reality) นั้น มิใช่เป็นสิ่งที่มียอยู่แล้ว (given/out there) แต่ความเป็นจริงนั้น เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้น (construct) หรือถูกนิยามว่า "อะไรเป็นอะไร" (definition) [3] กระบวนการสร้างความรู้/ความจริงดังกล่าวเรียกกันว่าเป็น "การสร้างความเป็นจริงทางสังคม" (social construction of reality) แนวคิดนี้เริ่มจากข้อเสนอที่ว่า โลกที่แวดล้อมรอบตัวบุคคลนั้นมีอยู่ 2 โลก โลกแรกเป็นโลกทางกายภาพ อันได้แก่ วัตถุสิ่งของ บุคคล บรรยากาศด้านกายภาพทั้งหลายที่แวดล้อมบุคคลโลกนี้เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ส่วนอีกโลกหนึ่งมีชื่อเรียกหลายอย่าง เช่น โลกทางสังคม (social world) สิ่งแวดล้อมเชิงสัญลักษณ์ (symbolic environment) หรือความเป็นจริงทางสังคม (social reality) โลกนี้เกิดจากการทำงานของสถาบันต่างๆ ในสังคมเช่น ครอบครัว โรงเรียน ศาสนา ที่ทำงาน รัฐ และ

สื่อมวลชน [4] ความรู้จากโลกทั้งสองในข้างต้นถูกนำมาสร้างขึ้นเป็น "คลังแห่งความรู้ทางสังคม" (stock of social knowledge) ซึ่งเปรียบได้กับคู่มือการเผชิญโลกของมนุษย์

จากประเด็นนี้ จะพบว่าการเล่นไหลของการประกอบสร้างความจริงในละครที่สร้างขึ้น กลับไหลย้อนสู่ความเป็นจริงอีกครั้งหนึ่ง เมื่อที่ประชุมสำนักงานกิจการกระจายเสียงและโทรทัศน์ คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) มีมติลงโทษปรับทางปกครองในอัตรา 50,000 บาท รายการคลับฟรายเดย์ เดอะ ซีรีส์ To Be Continued ตอน เพื่อนรักเพื่อนร้าย ทางช่องรายการโทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิตอล ช่อง GMM 25 พร้อมกับให้ทางช่องรายการเปลี่ยนการจัดระดับความเหมาะสมของรายการจากเดิมระดับ "ท" เป็นระดับ "น18" และหากจะนำรายการดังกล่าวมาออกอากาศซ้ำให้ตัดฉากที่ไม่เหมาะสมออก เพื่อให้เป็นไปตามประกาศ กสทช. เรื่องหลักเกณฑ์การจัดทำผังรายการสำหรับการให้บริการกระจายเสียงหรือโทรทัศน์ พ.ศ. 2556 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2558 เนื่องจากได้มีการนำเสนอฉากที่มีการข่มขืนและฉากที่มีความรุนแรงอันเป็นเนื้อหาที่มีผลกระทบต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน และมีผลต่อการให้เกิดความเสื่อมทรามทางจิตใจอย่างร้ายแรงอันเข้าข่ายการกระทำความผิดตามมาตรา 37 แห่งพ.ร.บ.การประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551[5] ซึ่งในประเด็นนี้นางสาวสุภิญญา กลางณรงค์ กสทช. ยังโพสต์ข้อความในทวิตเตอร์ส่วนตัวโดยฝากสังคมช่วยติดตามร้องเรียนเข้ามา เพื่อให้สิ่งเหล่านี้เป็นสัญลักษณ์ของการล้าเส้นในการทำผิดกฎหมายแล้ว โดยหวังจะกระตุ้นให้สื่อทีวีเร่งดูแลกันเอง ในบางเรื่องบางครั้ง ผู้หญิงก็เหยียดหยามศักดิ์ศรีกันเอง มากกว่าผู้ชายเสียอีก โดยเฉพาะเรื่องความสัมพันธ์กับผู้ชาย สะท้อนออกมาในละครไทย สิ่งที่ขาดหายไปของผู้หญิงไทยจำนวนไม่น้อย คือ ความมั่นคงทางกาย-ใจในสิ่งที่ตนเองเป็น โดยเธอมองว่าสื่อมีส่วนส่งเสริมทั้งการทำลายและช่วยสร้าง

จากประเด็นดังกล่าว สะท้อนให้เห็นถึงการก่อสร้าง/ตัดแปด/สร้างใหม่ และรื้อซ่อม (construct/reconstruct/deconstruct) ชีวิตประจำวันจากละครโทรทัศน์คลับฟรายเดย์ เดอะ ซีรีส์ นี้ได้อย่างชัดเจน เพราะสิ่งที่เกิดขึ้นเลื่อนไหลมาจากเรื่องจริง

ถ่ายทอดเป็นละครโทรทัศน์และทำให้เหมือนเป็นความจริงจนกลายเป็น "การสร้างความเป็นจริงทางสังคม" (social construction of reality) ผ่านละครโทรทัศน์ หากเราพิจารณาโดยถ้อยคำ จะช่วยให้เราหาคำตอบ ที่ว่ามนุษย์เราสามารถทำอะไรไปได้โดยปริยายโดยไม่ต้องหยุดคิดหรือหยุดตั้งคำถามได้อย่างไรในโลกแห่งความเป็นจริง

รูปที่ 2 ภาพความรุนแรงที่ปรากฏในละครคลับฟรายเดย์
To be Continued ตอน เพื่อนรักเพื่อนร้าย

จากผลการศึกษาที่พบว่า ไม่ว่าจะการเล่าเรื่องความรักผ่านรายการคลับฟรายเดย์ จะเป็นเรื่องรักในรูปแบบใดก็ตาม เมื่อนำเอาผลการศึกษามาพิจารณาตามแนวคิดของละครโศกนาฏกรรม (tragedy) มักจะเสนอเรื่องราวจริงจัง และการกระทำของมนุษย์ ที่แสดงการต่อสู้เพื่อความหมายในชีวิต เน้นความทุกข์ต่างๆของมนุษย์ จะพบว่าสิ่งที่สะท้อนคือ ตัวเรื่องเล่าความรักที่เกิดขึ้น มิได้หมายความว่าถึง "ตัวบท" (text) ที่มีการจัดจำแนกเป็นละครประเภทต่าง ๆ เท่านั้น แต่หมายถึงความสัมพันธ์สามเส้าระหว่างส่วนประกอบ 3 ส่วนคือ "ตัวบท/ผู้ผลิต/ผู้รับสาร" ดังนั้น เรื่องความรักผ่านรายการคลับฟรายเดย์ ที่ทำการศึกษาทั้งหมดต่างอยู่ภายใต้ "ระบบของการชี้แนวทาง และการตั้งความหวังระหว่างองค์ประกอบทั้ง 3 คือ ตัวบท ผู้ผลิต และผู้รับสาร (Systems of orientation /expectation /convention between text sender and receiver) ตามแนวคิดเรื่องตระกูล

(genre) [6] ทั้งนี้ จากผลการศึกษาจะพบว่าในการเล่าเรื่องความรัก ผ่านละครโทรทัศน์ Club Friday The Series นั้น ถึงแม้ว่า "ผู้กำกับ" หรือผู้ผลิตจะมีความสำคัญในฐานะที่เป็นผู้เลือกสร้างการสร้างภาพยนตร์เรื่องเล่าใดเรื่องหนึ่งขึ้นมา แต่จะเห็นว่าการกระบวนการในการพิจารณา "เนื้อหา" จากโครงเรื่องและวิธีการนำเสนอ โดยคำนึงถึงตัว "ผู้ชม" ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมาย จึงมีความสำคัญไม่แตกต่างกัน ซึ่งประเด็นนี้ได้ถูกอธิบายได้อย่างชัดเจน ด้วยแนวคิดที่ว่าด้วยชนชั้นกลางที่ถูกกำหนดให้เป็นกลุ่มหลัก หรือเป็นเป้าหมายหลักของระบบทุนนิยมหรือระบบตลาด เป็นกลุ่มเป้าหมายที่เราสามารถจะขายสินค้าและบริการให้กับคนกลุ่มนี้ได้ เพราะว่าส่วนหนึ่งของชนชั้นกลางมีศักยภาพในการซื้อสินค้าและบริการ เพราะฉะนั้นจะเป็นกลุ่มเป้าหมายหลัก โดยในการบริโภคสินค้าและบริการนั้น ไม่ได้บริโภคเฉพาะมูลค่าของสินค้าเท่านั้น แต่ยังมีเรื่องเกี่ยวกับสัญลักษณ์ หรือระบบของความหมายระบบสิ่งที่เป็นนามธรรม สิ่งที่ถูกติดอยู่กับสินค้าและบริการเหล่านั้นด้วย ซึ่งในงานวิจัยชิ้นนี้หมายถึงความเป็นชื่อของคลับฟรายเดย์นั่นเอง เพราะชื่อตราสินค้า (Brand Name) คลับฟรายเดย์ (Club Friday) รวมทั้งดีเจพี่อ้อย และดีเจพี่อด ได้สร้างความคาดหวังไว้ให้กับผู้ชมละครโทรทัศน์ไทยจำนวนมาก มากกว่าการเป็นเพียงรายการวิทยุหรือละครโทรทัศน์ทั่วไป ซึ่งหากพิจารณาตามแนวคิดเรื่องทุน (capital) [7] ก็ถือเป็นทุนอีกประเภทหนึ่งที่ทางรายการมีคือทุนสัญลักษณ์ (symbolic capital) นั่นเอง

2.2 การผลิตซ้ำเรื่องรักสามเส้า

หากพิจารณากันโดยถ้อยคำเกี่ยวกับเรื่องเล่าความรักผ่านรายการคลับฟรายเดย์ จะพบว่าเรื่องที่นำมาเล่านั้นจะมาจากมุมมองของคนที่มีความรัก ทั้ง "สมหวัง" และ "ผิดหวัง" ในความรัก แต่ส่วนมากแล้วเป็นเรื่องของความผิดหวัง ที่ได้นำเอาบทเรียนนั้นมาแบ่งปันประสบการณ์ผ่านรายการเพื่อเรียนรู้ร่วมกัน แต่ไม่น่าเชื่อว่าเรื่องราวเกือบจะทั้งหมด ล้วนมีลักษณะเป็น "รักสามเส้า" โดยทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็น "รักข้างเดียว" "รักนอกใจ" "รักซ่อนแอบ" หรือรักแบบใดก็ตาม ล้วนสะท้อนค่านิยมเรื่องความรักในสังคมไทยในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี ว่าสังคมปัจจุบันให้ "อำนาจ" ในการตัดสินใจเลือกคู่ได้อย่างอิสระกว่าในอดีต ถึงแม้ว่าในบางกรณีจะถึงขั้นแต่งงานมีลูกไปแล้วก็ตาม แต่ก็ยังมีการเปลี่ยนแปลงความรักได้เช่นกัน ซึ่งหากศึกษา

ประวัติศาสตร์เรื่องแต่งงานในวัฒนธรรมตะวันตก การตัดสินใจว่าใครควรแต่งงานกับใครนั้น ไม่ใช่เรื่องของหญิงชายในฐานะปัจเจก คือ ตัวเองแท้จริงไม่ได้มีอำนาจในการเลือกที่จะแต่งงานกับใครหรือไม่แต่งงานกับใคร เพราะปัจจัยที่สำคัญยิ่งในการตัดสินใจว่าใครควรแต่งงานกับใครนั้นก็ คือ เรื่องของความมั่นคง ความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ และปัจจัยการผลิตของครัวเรือน เช่น การเพิ่มจำนวนแรงงาน และการแบ่งปันทรัพยากรผ่านการสร้างความสัมพันธ์แบบเครือญาติ การสร้างพันธมิตรทางการเมืองและการทหาร ไปจนถึงการสืบทอดมรดก การศึกษา และการปกป้อง คุ้มครองสมาชิกของครัวเรือน [8] นั้นหมายความว่า คนเรามีสิทธิเสรีภาพเต็มที่ที่จะรักใครก็ได้บนโลกใบนี้ หากเรารู้สึกถูกอกถูกใจ เพราะความรักเป็นเรื่องธรรมชาติของมนุษย์แต่หากอยากจะทำเลือกคนที่เรารู้สึกรัก รู้สึกเสน่หา มาเป็นคู่ครอง ใช้ชีวิตคู่ร่วมกัน สิทธิและเสรีภาพในการเลือกนั้นจะถูกลดทอนลงด้วยปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง [9] แต่ท้ายที่สุดแล้วก็คือความพึงพอใจของคนในสังคมปัจจุบันที่ยังคงยึดเอา “ความถูกใจ” มากกว่า “ความถูกต้อง” เป็นที่ตั้ง และเมื่อนำเสนอเรื่องราวได้สอดคล้องตามวิถีชีวิตจริงของพวกเขา ที่เลือกจะฟังในเรื่องที่ “ถูกใจ” เรื่องราวความรักสามเส้าเหล่านั้นจึงถูกผลิตซ้ำ ผ่านเรื่องเล่าความรักในทุกรูปแบบอย่างต่อเนื่อง และเช่นที่เป็นมา และหากชนชั้นกลางยังคงเป็นกลุ่มหลักหรือเป็นเป้าหมายหลักของระบบทุนนิยมหรือระบบตลาดของการอยู่เราก็คงจะได้พบเห็นมุมมองการเล่าเรื่องความรักสามเส้าผ่านรายการคลับฟรายเดย์ไปอีกนานเท่านาน

2.3 การตอกย้ำมายาคติเรื่องเพศสภาพในสังคมไทย

ในเรื่องเล่าความรักผ่านรายการคลับฟรายเดย์นั้น ถึงแม้ว่าจะมีความในการที่จะมุ่งเน้นนำเสนอเรื่องราวของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศซึ่งปรากฏอยู่ในละครโทรทัศน์คลับฟรายเดย์ เดอะ ซีรีส์ ทั้ง 4 เรื่องนี้ก็ตาม แต่พบว่ายังคงนำเสนออยู่ในกรอบของสังคมทวิเพศ (heterosexuality) คือตัวละครหลักในเรื่องยังไม่ได้รับการยอมรับในเพศสภาพที่แท้จริง ไม่ว่าจะเป็นแม่ของฮัท ใน คลับฟรายเดย์ To be Continued ตอน มินต์ กับ มิว ครอบครัวของโซคโน คลับฟรายเดย์ เดอะ ซีรีส์ 2

ตอน รักไม่ได้หรือไม่ได้รัก และครอบครัวของบอสใน คลับฟรายเดย์ เดอะ ซีรีส์ 5 ตอน ความลับของหัวใจที่ไม่จริง ถึงแม้แม่ของบอสจะเคยบอกว่า “จะเป็นอะไรก็เป็น ขอให้เป็นคนดี” แต่เมื่อทราบว่าเป็นเกย์ ก็ยังรับไม่ได้เช่นกัน เมื่อเชื่อมโยงไปถึงการที่ตัวจริงของคุณบอสได้มาออกกรายการคลับฟรายเดย์ โชว์ ซึ่งก็ยังคงมีการปิดบังสถานะที่แท้จริงของตัวเอง เพื่อไม่ให้มีผลกระทบกับหน้าที่การงานของตัวเองและครอบครัว แม้กระทั่งคุณมิวตัวจริงที่เป็นสาวประเภทสอง ก็ไม่สามารถสมหวังกับความรักรักกับพี่ฮัทเพราะครอบครัวยังอยากให้เขาได้แต่งงานกับผู้หญิงแบบผู้ชายทั่วไปเช่นเดียวกัน เหล่านี้ล้วนสะท้อนให้เห็นมายาคติเกี่ยวกับเพศสภาพในสังคมทวิเพศของไทยว่า ไม่ว่าจะอย่างไรวิคิด และกระบวนการคิด ยังคงอยู่ในรูปแบบดั้งเดิมที่ “ผู้ชายจะต้องคู่กับผู้หญิงเท่านั้น” รวมไปถึงวาทกรรมเรื่องไม่มีความรักจริงใน “ชายรักชาย” หรือ “พวกรักร่วมเพศมักจะมีอารมณ์ความรักรุนแรงกว่าคนทั่วไป” ยังปรากฏอยู่ในละครเป็นระยะ ๆ

รูปที่ 3 ภาพคุณบอสให้สัมภาษณ์ในรายการคลับฟรายเดย์โชว์

ผู้เขียนตั้งข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับการนำเสนอเรื่องบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศผ่านละคร

โทรทัศน์ไทย โดย “ตัวละครแบบชายรักชาย” ที่ปรากฏในละครโทรทัศน์ และมีลักษณะเป็น “คนดี” มักจะปรากฏเฉพาะในละครหรือซีรีส์วาย (yaoi) ที่มีนักแสดงนำเป็นผู้ชายทั้งคู่ ซึ่งสร้างบนพื้นฐานอุดมคติของคนที่ยกย่องกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศสมหวังในความรัก ในขณะที่เมื่อตัวละครประเภทนี้ปรากฏในละครทั่วไป ที่มีชายจริงหญิงแท้ เป็นตัวละครนำ ก็มักจะเป็นตัวละครที่เป็น “คนไม่ดี” หรือเป็นตัวร้ายในเรื่อง มีอารมณ์ที่รุนแรง มีความผิดปกติดังประการ และมักจะมีคามผิดหวังในด้านความรักอยู่เรื่อยมา ดังนั้น จึงเป็นมายาคติเกี่ยวกับความรักของกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศในสังคมไทยว่า “เป็นกลุ่มที่รักไม่สมหวัง” “เป็นเกย์แล้วจะไม่มีทางได้พบรักแท้” พ่อแม่ก็จะสอนลูกหลานว่า “อย่าเป็นเกย์เพราะมันไม่ดี”

การที่ผู้สร้างได้พยายามใช้สัญลักษณ์คู่ตรงกันข้ามของตัวละคร โดยสร้างให้มีเพศภาวะที่ขัดแย้งกับภาพลักษณ์ในสังคม เช่น การให้ บอสในคลับฟรายเดย์ เดอะ ซีรีส์ 5 ตอน ความลับของหัวใจที่ไม่มีจริง กล่าวคือ บอสเรียน คณะวิศวกรรมเครื่องกลซึ่งเป็นคณะที่ควรจะมีแต่ผู้ชายแมนๆ หรือ การให้คุณแอ็ค ใน คลับฟรายเดย์ เดอะ ซีรีส์ 2 ตอน รักไม่ได้หรือไม่ได้รัก เป็นสถาปนิก ตกแต่งบ้าน ที่มีความใจเย็น สุขุม จึงเป็นความพยายามที่จะสื่อสารกับผู้ชมว่าเกย์นั้นมิได้อยู่ในทุกๆ ที่ และมีสถานะเท่าเทียมกันกับชายธรรมดาทั่วไป หรือเป็นการประกอบสร้างความย้อนแย้งที่เกิดขึ้นจากความคาดหวังของสังคมนั่นเอง

รูปที่ 4 ภาพตัวละครเกย์ในละครคลับฟรายเดย์ To be Continued ตอน มินต์ กับ มิว

นอกจากนี้ ตัวละคร ที่มีเพศสภาพเป็น เกย์ เกไทย ที่ปรากฏในคลับฟรายเดย์ เดอะ ซีรีส์ยังคงถูกนำเสนอเป็นตัวละครที่มีความรุนแรงด้านความคิด จิตใจ มีความริษยา แค้นชิงชัง ชิงดีชิงเด่น ทั้งหน้าที่การงาน และความรัก ที่สำคัญคือ ทุกตัวละคร ต่างถูกสร้างให้เป็น “ตัวตลก” ในสายตาของผู้ชม โดย นิธิ เอียวศรีวงศ์ [10] ได้ให้มุมมองเกี่ยวกับตัวตลกกว่าทำหน้าที่ “สนทนากับคนดู” ได้สะดวกที่สุด ตัวตลกในการแสดงของไทยมักมิได้เป็นตัวละครที่สำคัญแก่ท้องเรื่อง กล่าวคือ การกระทำของเขาไม่มีผลกระทบต่อท้องเรื่องอย่างหนึ่งอย่างใด เขาจึงเป็นผู้มีอิสรภาพมากที่สุด ที่จะสื่อสารกับคนดู และเพราะอิสรภาพที่เขามีมากนี้เอง เขาจึงสามารถทำหน้าที่แทนคนดู เพื่อวิพากษ์วิจารณ์การกระทำของตัวละครอื่น ๆ ได้อีกด้วย เขามีอิสรภาพที่จะวิจารณ์แม้การกระทำของตัวละครเอกในวิธีการที่แตกต่างกันออกไป ตัวตลกมีสิทธิ์ที่จะเอาความรักอันยิ่งใหญ่มาล้อเลียนเป็นของน่าขำได้ เพราะทุกอย่างบนโลกนี้ ถ้ามองจากผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องด้วยก็มีมุมที่น่าขำทั้งนั้น สอดคล้องกับทฤษฎีวัฒนธรรม สมิตินันท์ [11] ที่บอกว่าตัวละครเพศที่สามถูกมองเป็นตัวตลกจากภาพลักษณ์ที่มีลักษณะแตกต่าง เช่นการเป็นคนกล้าพูด กล้าแสดงออก จึงถูกสร้างให้เป็นความตลก เป็นสีสันแต่งแต้มให้มีความน่ารัก แต่โดยรวมแล้วตัวละครเพศที่สามมักจะต้องเผชิญหน้ากับการเป็นตัวตลกจากสังคม ซึ่งล้วนตอกย้ำความจริงของสังคมไทยที่ยังไม่สามารถหลาหลาความคิดเรื่องเพศสภาพในสังคมไทยได้ทั้งสิ้นดังกล่าวทั้งหมดข้างต้น

แต่ถึงอย่างไรท้ายที่สุดแล้ว ในคลับฟรายเดย์ก็ยังคงมีความพยายามที่จะสอนศีลธรรมสำเร็จรูปให้กับผู้ชม นั่นคือ ครอบครัวยังเป็นจุดเริ่มต้นและเป็นจุดสิ้นสุดของทุกชีวิต ปัญหาทุกอย่างที่เกิดขึ้นสามารถแก้ไขได้ด้วยความอบอุ่นในครอบครัว

4. เอกสารอ้างอิง

- [1] ภาพร, ดีเจฟ็อด. “เรื่องเล่า จาก Club Friday”. กรุงเทพฯ: บิ๊ก โชว์. 2549.
- [2] Bourdieu, “Distinction: A Social Critique of the Judgement of Taste” (trans.) Richard Nice.

Cambridge, MA:Harward University Press. 1994.

- [3] กาญจนา แก้วเทพ. “ศาสตร์แห่งสื่อและวัฒนธรรมศึกษา”. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: บริษัทเอ็ดสันเพรส โปรดักส์ จำกัด. 2549.
- [4] กาญจนา แก้วเทพ. “สื่อเก่า-สื่อใหม่ สัญญา อัตลักษณ์ อุดมการณ์”. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์. 2555.
- [5] Nation TV, “กสท.สั่งปรับ 5 หมื่น ช่อง GMM25 ซีรีส์ “เพื่อนรักเพื่อนร้าย” เสนอฉากรุนแรงทางเพศ, 12 กรกฎาคม 2559, สืบค้นจาก <http://www.nationtv.tv/main/content/entertainment/378508862/>.
- [6] Neale, “Genre and Hollywood” .London : Routledge, 2000
- [7] P. Bourdieu, “Distinction: A Social Critique of the Judgement of Taste” (trans.) Richard Nice. Cambridge, MA:Harward University Press. 1994.
- [8] ชลิตาภรณ์ ส่งสัมพันธ์. “ประวัติศาสตร์ของเพศวิถี : ประวัติศาสตร์เรื่องเพศ/เรื่องเพศในประวัติศาสตร์ไทย” กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดือนตุลา. 2551.
- [9] ชิฐ ประมวญ, “การสร้างความหมายการเลือกคู่ในรายการเกมโชว์ Take me out Thailand”, วิทยานิพนธ์ดุขภูบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสาร, มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2559.
- [10] นิธิ เอียวศรีวงศ์, “โชน, คาราบาว, น้ำเน่า และหนังไทย – ว่าด้วยเพลง ภาษา และน่านามหรสพ”. สำนักพิมพ์มติชน. กรุงเทพฯ. 2538.
- [11] ฐิติวัฒน์ สมิตินันท์ “การสร้างตัวละครเพศที่สามในภาพยนตร์ไทย” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการภาพยนตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553.
- [12] ชนกานต์ เครือรัตนไพบูลย์, “การวิพากษ์สื่อในชุมชนออนไลน์ ของห้องเฉลิมไทย พันทิป ดอทคอม”วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวารสารสนเทศ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553.